

OSMANLI TARİHİNE ADI KARIŞAN SAZ ŞAIRİ

KOROĞLU

CAHİT ÖZTELLİ

Üzerinde epeyi araştırma ve tartışma yapılan saz şairlerinden birisi de *KOROĞLU*'dur. İlk kaynak olarak onu haber veren Evliya Çelebi olmuştur¹. Daha sonra Köprülüzade Mehmet Fuat, Evliya Çelebi'nin "..... bahsettiği Koroğlu'nun Koroğlu olacağını ve bir tabî yahut istinsah hatası olarak bu şekilde zikredildiğini zannediyorum" diyerek onu anmıştır². Pertev Naili Boratav da Köprülü'nün ileri sürdüğü "tabî ve istinsah hatası" görüşününün doğru olmadığını, Beşir Ağa nushasında, Evliya'nın Koroğlu ile Koroğlu'nu birlikte andığını söyler, başka bilgi vermez³.

Koroğlu'nun varlığı üzerindeki bu küçük tartışmadan sonra Fevziye Abdullah (Tansel), şairin dokuz şiirini yayımladı. Böylece Koroğlu'nun varlığı kesinlikle ortaya çıkmış oldu⁴. Yine de şairin yaşantısı hakkında bilgi verilememişti. Merhum Sadettin Nüzhet de bir vesile ile şairin adını anar⁵. Yine aynı yazar ilk olarak şairin hayatını aydınlatıcı ilk haberi verdi⁶. Bundan sonra uzun süre bir araştırma olmadı. 1952'de Koroğlu'nun yedi şiiri yayımlandı⁷. Burada da Sadettin Nüzhet'in Çınaraltı'nda çıkan yazısı görülmediği için yeni bilgi verilmemiştir.

Bundan sonra ben bir yazı ile o güne kadarki bibliyografyayı vermiş, ayrıca S. Nüzhet'in Çınaraltı'da çıkan yazısını araştırmalara haber vermiş-

1 Evliya Çelebi Seyahatnâmesi, C.1, s. 638; C. 5, s. 282.

2 XVI. Asır Sonuna Kadar Türk Sazşairleri, s. 47; 1930. Ve aynı yazar, Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi, İst. 1930, s.5. Merhum, bu eserinde bir kere daha Koroğlu'nu anar.

3 Koroğlu Destanı, s. 120; 1931.

4 Ülkü, C. 16, sayı 95; 1941.

5 Türk Musikisine Dair Nötler, Türklük, sayı 14-15; 1940.

6 Çınaraltı, sayı 8; 1941.

7 Hasan Eren, Türk Saz Şairleri Hakkında Araştırmalar I, (Koroğlu), Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını, 1952.

tim⁸. Bu yazımdan sonra yeni bilgilerle yeni şiirlerini yayımladım⁹. Daha sonra bu yazımı görmeden iki yazı çıktı ve eski bilinenleri yeniledi¹⁰.

Bu yazımızda eski bilinenlerle birlikte yeni bulduğumuz belgelerle şiirlerinin tümünü vereceğiz. Böylece kırk yıldan beri sürüp gelen araştırmalarla Koroğlu'nun yaşantısı ve şiirleri topluca ortaya konmuş olacaktır.

Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinin birinci cildinde, zamanın ünlü çöğürçülerinden söz ederken andığı saz şairleri arasında Koroğlu'nu da haber verir. Şöyle sıralar saz şairlerini: *Demiroğlu, Molla Hasan, Koroğlu, Gedâ Muslu, Kara Fazlı, Celeb Kâtibi, Sarı Mukallit, Kayıkçı Mustafa, Celeb Gedâyi, Hâkî, Türabî*... Yine Seyahatname'nin beşinci cildinde bir kere daha Koroğlu'nu iyi çöğür çalanlar arasında anıyor.

Koroğlu ve İkinci Sultan Osman Faciası:

Sultan Genç Osman'ın öldürülmesi (1622) clayına tank olan ve Sultan Osman'ın yerine Sultan Mustafa'yı geçirmek için Mustafa'nın kapalı bulunduğu yerin tavanını delip aşağı inerek ilk "biat" edenlerden birisi olan, Tûgî mahlâsını kullanan, Yeniçeri Solak Hüseyin, bu olayla ilgili bir eser yazmıştır. Eserin adı bir nüshaya göre "Musîbetnâme" başka bir nüshaya göre de "İbretnümâ"dır. Kâtip Çelebi "Fezleke"sinde bu Tûgî tarihinden çok yararlanmış. Naimâ da Fezleke'den alarak kendi tarihine aktarmıştır.

Sultan Osman olayları için en sağlam kaynak Tûgî'nin eseridir¹¹. Bu eserde konu ile ilgili bölümü özetliyorum.

Sultan Osman öldürülmüştür. Aradan bir zaman geçer. Yeniçeri ve Sipahiler divanda toplanırlar. Padişahın katilinin yakalanması ve cezalandırılmasını isterler. Sadrazam Davut Paşa yakalanır. Kapıcılar odasında o gece hapsolünür. Ertesi sabah başı vurulacak. Padişahın bacısı Davut Paşa'nın karısı idi. Kocasını kurtarmak için ondan rica etti. Kabul olunmadı. Bunun üzerine Yeniçeri ocağına başvurmaya uygun buldular, para dağıttılar. "Kırk üçüncü Ağa Bölüğünde *Bokçu Murad'a ve ÇÖĞÜRCÜ KOROĞLU ve Aşçı Hasan ve Kayıkçı Mustafa ve Çalık Mehmed'e ve Altuncu Oğlu Muslu ve*

8 Türk Folklor Araştırmaları, C. 2, sayı 40; 1952.

9 Türk Dili, C. XIX, sayı 209, 1969; T. Folklor Araştırmaları C. 12, sayı 238; 1969.

10 F.A.Tansel, Halil adlı iki saz şairimiz hakkında elde ettiğimiz yeni bilgiler ve yeni şiirler (10 sayılı not), Belleten (Türk Tarih Kurumu), C. 36, sayı 142; Nisan 1972; Prof. Dr. Şükrü Elçin, Saz şairlerinden Koroğlu Hakkında, Türk Kültürü, sayı 115, Mayıs 1972.

11 Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten, 1967.

bunlara benzer yüz miktarı Yeniçeri ve Sipahiyandan *Cerrah Zade Mehmet Çelebi* ve *Feridun Efendi*, bunlara benzer Davut Paşa tevâbiinden nice adamlar tedarik olunup ol gece cellada ziyade filori verilip.....”

“*Tamam bu tedarik görülüp yarındası gün divan-ı hümâyunda ol denli adam cem oldu ki, yevm-i haşrden nişan verdi. Ol gece, zikrolunan cumhurun nakit almışları, divan halkının önünde durup...*” Davut Paşa’nın boynuna satır ineceği sırada “*mahut olan ihsan dîdeler* “sakın vurma” diye bağırıldılar. Çoğunlukta olan karşı taraf “*elbette vur*” diye bağırıldılar. Büyük kavga oldu. Bu sırada para alanlar Davut Paşa’yı “*meydan-ı siyasetten kaptılar*”.....

Tûgî’nin eserinden kimi yerleri olduğu gibi aldığımız ve özetlediğimiz bölümden şu sonuç çıkıyor. Sultan Osman olayına karışan *Çöğürçü Koroğlu*, Yeniçeri Ocağı’nın Kırk Üçüncü Ağa Bölüğündedir. Sadrazam Davut Paşa’nın güvenilir adamlarındandır. Her halde sözü geçen bir subay olmalıdır. İş başarmakta ileridir. Koroğlu, Çöğür çalmakta usta olduğundan “Çöğürçü” lâkabı ile anılmaktadır. Evliya Çelebi usta çöğürçü olduğunu iki yerde söyler.

Koroğlu Zindanda:

Sultan Mustafa hasta olduğundan tahtan indiriliyor, yerine henüz on iki yaşında olan IV. Murat geçiyor. Ama, çocuk olduğu için yerine anası bakıyor işlere... Bu durumda Yeniçeri zorbaları koca şehri haraca kesiyor, zenginleri soyuyordu... Sultan Murat yirmi yaşına gelince korkunç bir irade gücü ile devlet yönetimini eline aldı. İlk iş olarak da kardeşi Osmanı ve gözleri önünde sadrazamını öldüren zorbaların elebaşılarını ortadan kaldırdı. Tarihler bunları uzun uzun anlatırlar.

Bu arada Sultan Osman’ı öldürten Davut Paşa’nın adamı zorbabaşılardan olan Koroğlu da kendini kurtaramayacaktı. Bunun için önce hapsedilmiş, sonra öldürülmüştür. Bunu yine Koroğlu’nun ilk olarak bizim yayınlamakta olduğumuz şiirinden anlıyoruz.

Tutuklu bulunduğu sırada söylediği şiirde Sultan Murad’a nasıl yalvardığı görülecektir. Şiir aruz ölçüsü ile yazılmıştır. Bu da şairin aruz ile söylediği ikinci şiiridir.

Feryat-nâme

*Padişahım kıl terahhum hasbeten-illâh için
Ahmed-i Mahmud-i Kasım . . . . . can için
Son nefesde mümine nasib olan imân için
Rahme gel devletlü Hünkâr, sen âzad eyle beni*

*Ebubekr, Ömer, Osman hem Ali, dört yâr için
Mansur'um, pervane geldim, kabul eyle dâr için
Gökte İsmail'e inen koç-kuzu kurban için
Mürvet et hey Padişahım, sen âzad eyle beni*

*Kuds, Medine, Arafat, ol üç şehîr için
Hacıların gözünü çağı . . . . nûr için
Kara donlu Kâbe'yi yapan Halillullah için
Mürvet eyle hey Padişahım, sen âzad eyle beni*

*KOROĞLU eydür, gaziler, bu işler hak mıdır
Ben gedâyı Padişahım, bağışlamak çok mudur
Bir kulun ölmek ile dünyalar Hak mıdır
Rahme gel hey Padişahım, sen âzad eyle beni*

Şair, başma geleceği açıkça görmekte ve doğrudan doğruya padişaha hitabederek yalvarmakta, onun din duygularına da dokunmaya çalışmaktadır. Ne çare ki, Murad'ın öç alma isteğini hiçbir şey yumuşatamayacaktır. Koroğlu zindanda yalnız değildir. Tûgi'den yukarıda adlarını aldığımız elebaşılardan Çalık Mehmed de onun yanındadır. Çalık Mehmed'in hapisde iken söylediği iki şiirin ilk dörtlüklerini de alıyorum (bizim cönklerden).

*Bunca yıldır mahbus olup yatarız
Dostlar, kurtulacak zaman oldu mu
Hasret döseğinde hasta yatarız
Beyler, Padişahın aman oldu mu*

* * *

*Bir dem hasret kıyamete kalmasın
Yâ Rab sen kurtar bizi buradan
Dostumuz ağlayıp düşman gülmesin
Yâ Rab sen kurtar bizi buradan*

Koroğlu'nun başı isteniyor:

Sultan Osman'm haksız ölümü üzerine Erzurum Beylerbeyi Abaza Mehmet Paşa ayaklandı. Osman'm öcünü alacaktı. Çevre valileri de kendisine uydular, büyük bir ordu toplandı. Anadolu'da ele geçen Yeniçeriler öldürüldü, yakalanmayanlar İstanbul'a kaçtılar. İstanbul büyük bir telâşa kapıldı. Özellikle Yeniçeriler korkuya düştü.

Abaza Paşa, Sultan Osman faciasında Yeniçerileri suçlu buluyor, hepsini kıracağıını söylüyordu. Bu arada Yeniçeri Kethudâsı Mehmet Ağa, gelen tehlikeyi seziyor, hazırlıklar yapıyor, Yeniçerileri birleşmeye ve Abaza'nın üstüne yürümeye teşvik ediyordu. Bu çabaları haber alan Abaza Paşa, Ket-

hudâya bir mektup yazarak, önce azarlayıp korkuttuktan sonra, elebaşların öldürülmesini istiyor. Bu arada Koroğlu ile birlikte Tûgî'nin adlarını saydığı kişilerin de kellelerini istiyor. Mektup şöyle bitiyor:

“..... yahut katil Davut Paşa idi, bizim medhalimiz yoktur dersiniz. ol maddede medhali olanlardan Mehmet Ağa ve Hasan Ağa ve neferden Altuncu Oğlu ve Aşçı Hasan ve Duacı Mehmet ve Gürcü Ali ve Bokçu Murat ve KOROĞLU¹² ve Kayıkçı Mustafa¹³ ve Çavuşoğlu ve bunların emsali eşkiyayı katledesin, cezalarını göreler vesselâm.”¹⁴

Abaza Paşa'nın bu tarihî mektubu da açıkça gösteriyor ki bizim âşık Koroğlu, Sultan Osman olayına karışmış elebaşlıdandır. O denli şöhreti var, ki tâ Erzurum'da bile biliniyor, birinci derecede suçlular arasında adı geçiyor. Tûgî'nin Davut Paşa adamlarından saydığı suçluların beşini de Abaza Paşa mektubunda sayıyor. Mehmet Ağa ile Hasan Ağa Yeniçeri subaylarıdır.

Hemen anlaşılacağı üzere Abaza Paşa'nın ayaklanması ve bu mektubu yazması Sultan Murad'ın yönetimi ele alıp suçluları cezalandırmasından çok öncedir. Abaza Paşa İstanbul'a girip Osman'ın öcünü alamadı, zorbalar daha sekiz yıl kadar istedikleri gibi at oynattılar. Sonunda Sultan Murat hepsinin hakkından geldi.

Koroğlu'nun Ölümü:

On yedinci yüzyılın ünlü divan şairi Cevrî (öl. 1654) Koroğlu'nun öldürüldüğünü haber veriyor.

Merhum Sadettin Nüzhet bir makalesinde Koroğlu'nun ölümü için şunları söylüyor (Çınaraltı, sayı 8):

“On yedinci asrın mâruf divan şairlerinden Cevrî¹⁵, Dördüncü Murat devrinin meşhur musiki üstatlarından bahseden *Harem-i Hümayunda olan hânende ve sâzendeler vâfidir* serlevhah manzumesinde bir münâbetle Koroğlu'nu¹⁶ da zikretmektedir. Dördüncü Murad'ın huzurunda çöğür çalan Mehmed'i sitayişle takdim ederken:

12 Basımda, ya dizgi yada okuma yanlışlığı olarak “Koroğlu” *Kuroğlu* çıkmıştır. Tûgî ve Evliya Çelebi doğru yazmış.

13 Bunun ünlü Yeniçeri saz şairi Kayıkçı Kul Mustafa olduğunu sanıyorum.

14 Naimâ Tarihi, C. 2, s. 313.

15 Cevrî hakkında geniş bilgi için S.Nüzhet'in “Türk Şairleri, C. 3, s. 1052”ye bakınız.

16 Şairin adının “Kuroğlu” yada “Koroğlu” olacağı konusu her yazıda tartışılmıştır. Bizce “Koroğlu” daha doğrudur. Bunun için 9 sayılı notta bildirilen yazımıza bakınız.

**Çöğürün böyle kemâlin göricek şerminden
Adem âbâda firar etti Koroğlu nâçâr**

diyor. Şu halde Koroğlu, Dördüncü Murat devrinin iptidalarında, yahut da biraz daha önce vefat eden bir sazendedir. Cevri, bu beytinde bir "hüsni tâlil" yaparak Mehmed'in sanatındaki iktidarını yükseltmekle beraber Koroğlu'nun şöhret ve ustalığını da inkâr etmemiş oluyor. Bu yeni vesika Evliya Çelebi'nin yanlış malûmat vermediğini ve Koroğlu'ndan başka Koroğlu adıyla tamnemiş değerli bir saz şairinin mevcudiyetini de sarîh olarak göstermekte ve devrini de tayin etmektedir."

Dördüncü Murat, Sultan Osman olayından sonra pek havalanan zorbalı defter etmiş, intikam sırasını beklemişti. Buna da ancak 1632 yılında, yönetimi anasının elinden alarak başlamıştı. Bütün zorbalı yakalatarak başlarını vurdurmuş, cesetlerini denize attırmıştı.

İşte, bu temizlik sırasında Koroğlu da padişahın hüsnünden kurtulamamıştır. Bu sıralarda yaşı en çok kırk olmalıdır. Bu erken ölümü dolayısıyla Koroğlu'nun şiirlerine pek az rastlanmaktadır. Yüzlerce cönk taradığım halde ancak, Sultan Osman ile Avcı Mehmet zamanlarında yazıldıkları kesin olarak bilinen birkaç mecmua ve cönkte şiirlerine rastladım. Bunun nedeni olarak, Sultan Murad'ın korkusundan, gerek halk arasında, gerek asker ocaklarında türkülerinin söylenmemesini düşünmek yerinde olur. Yalnız, çöğür çalmaktaki ünü sürmüştür. Onun için Cevri onu anmış, daha sonra Evliya Çelebi (ona yetiştiği sırada yirmi yaşında idi) sürüp gelen çöğür ustalığı dolayısıyla ve Sultan Murad'ın ölümünden sonra kitabına almıştır.

Yukarıdan beri gösterilen gerek kendi şiiri (feryatnâmesi), gerek Tûgî ve Naimâ tarihlerindeki kayıtlar, gerek Cevri'nin sözleri, Koroğlu'nun bir Yeniçeri ve çöğür çalmakta çok usta olduğunu, Genç Osman olayına karıştığını ve ileri derecede işler başardığını, sonunda da kötü davranışları yüzünden öldürüldüğünü anlıyoruz. Böylece, pek az saz şairine nasip olacak derecede hayatı aydınlanmış oluyor. Tanrı günahlarını affetsin.

Koroğlu'nun Şiirleri:

Koroğlu'nun elimizde yirmi şiiri var. Bunun dokuzu sayın Fevziye Abdullah Tansel tarafından Ülkü dergisinde yayımlanmıştır. Yedisi de Hasan Eren tarafından (7) sayılı notta gösterdiğimiz kitabında çıkmıştır. Biz bu yedi şiiri yazılı olduğu asıl kaynağımdan alarak makalenin sonunda yayımlıyoruz¹⁷. Geri kalan dört şiirin üçünü Ali Ufkî'nin "Mecmua-i Saz-u Söz"

17 Bursa Umumi Kütüphanesi, Eski Eserler, no: 2258.

eserinden¹⁸, daha önce verdiğimiz "feryatnâme"yi yine Bursa yazmasından aldık¹⁹.

Şiirlerinin incelenmesinden de görüleceği üzere Koroğlu, çöğür çalmaktaki kadar, şiirde de ustadır. Çağdaşları Kâtibî, Gedâyî, Hâkî, Gedâ Muslu, Demiroğlu ve benzeri şairlerden sanat bakımından aşağı değildir²⁰.

On yedinci yüzyılın ikinci yarısından sonra büyük ün kazanan Âşık Ömer, Koroğlu'nu tanımamıştır. Bunun için Şairnâme'de Koroğlu'nu anmaz. Bir araştırmacının dediği gibi Şairnâme'deki Koroğlu'nun Koroğlu olması görüşü doğru olamaz²¹. Bu, hem zaman bakımından uygun değildir, hem de bu yüzyılda Koroğlu adında bir saz şairi yaşamamıştır. Ayrıca, Koroğlu "perdesizce saz" çalıyor, Koroğlu ise "çöğür"de çok ustadır. Koroğlu, Koroğlu olsa idi, Âşık Ömer, saz yerine çöğürden söz ederdi.

ŞİİRLER

1

Körpe yâri yadlar sarar bağrıma
Âhedüp cevriini çekmek göründü
Melek yüzlü bîvefânın uğruna
Serimiz meydanda satmak göründü

Kimse bencileyin yanup yakılmaz
Güneş gibi mâh yüzüne bakılmaz
Bu yerlerde güzel kahrı çekilmez
Çıkıp bir diyara gitmek göründü

Gönül şimdi kâreyledi akını
Zaif oldum, çekmem hasret yükünü
Aşk yaym yasmadan gamzen okunu
İrerse menzile atmak göründü.

KOROĞLU kulundur, eyleme nizâ
Şikâyetim çoktur, diyeyim size
Kahbe yâr etmedi iltifat bize
Bir gayri güzele çatmak göründü.

18 Ali Ufki'nin mecmuası ve hayatı için bakınız: Türk Folklor Araştırmaları, C. 12, sayı 239; 1969'daki yazımız.

19 Hasan Eren bu şiiri kitabına almamış. Oysa şairin hayatı bakımından son derece önemli olduğunu gösterdik.

20 Bu şairlerden kimisinin şiirleri ve hayatları hakkında yayım yoktur. Elimizde bulunan cönklerde şiirleri vardır. Yayımlayacağız.

21 Şükrü Elçin, Türk Kültürü, sayı 115. Sayın yazar, bizim daha önce "Mecmua-i Saz-u Söz"den alarak yayımladığımız şiirleri görmediği için ikinci kez yayımlanmıştır.

2

Virdeyleyip meşgul olan ismine
Gizli sırrı hep âleme şây - olur
Bir acâyip duâ sinmiş cismine
Seni koçan yoksul ise bay olur.

Ömrü binler yaşar seni saranın
Yiyüp içüp böyle demler sürenin
Kırpiği okuyla kana girenin
İki gözü cellat, kaşı yay olur.

Serimi yoluna kıldım fedalar
Yol üstünde şahı bekler gedâlar
Söyledikçe böyle şirin sedâlar
Bülbül ünü öyle yerde nây olur.

Kelâm kalsa dürr dökülür sözünden
Âlem ibret alur ala gözünden
Nikabın kaldırsa ol mâh yüzünden
Gören âşkların aklı zay-olur.

Bâri gülme, bir iltifat sezmeyim
Aşkına uyupta yoldan azmayım
KOROĞLU der, nice ağlayup gezmeyim
Hafta geçer yüzün görmem, ay olur.

3

Gel sevdiğim bana doğrusun söyle
Melek misin, hûri misin, nesin sen
Hudâ sen özenip yarattı böyle
Melek misin hûri misin, nesin sen.

Şerbettir leblerin, benzemiş kande
Yüzünü görenler bend olur bende
Hazret-i Yusuf'un simâsı sende
Melek misin, hûri misin, nesin sen.

Görünce cemâlin, akıl ne şaşkın
Yürekte onulmaz yara ne düştün
Kanadın sıd(ı) lar da yere mi düştün
Melek misin hûri misin, nesin sen.

KOROĞLU hûbların şâhna kuldur
Lûtfeyle sevdiğim kendünü bildür
Sinesi yayladır, yanağı güldür
Melek misin, hûrin misin, nesin sen.

4

Nice medh etmeyim bir dahi olmaz
 Böyle mahbûp, böyle mahcûp, böyle hûp
 Meğer gökte ola, zemine gelmez
 Böyle mahbûp, böyle mahcûp, böyle hûp

Ne eyleyim, bana oldu olacak
 Dermanım kalmadı asla gülecek
 Ne gelmiştir ne bir dahi gelecek
 Böyle mahbûp, böyle mahcûp, böyle hûp.

Gele kara gözlüm, sensiz olunmaz
 (okunamadı) güneş yüzlüdür, dolunmaz
 Cihanı devretse misli bulunmaz
 Böyle mahbûp, böyle mahcûp, böyle hûp

(Bu şiirin sonu kopuktur)

5

Âşık olan yiğit yarsız olamaz
 Aşkı baştan aşar, kendin bilemez
 Buna değme tabip çare bulamaz
 Dert onulmaz yâre sarılmayınca

Âşık olmayanın gözü yaş olmaz
 Ehl-i aşka Mecnun gibi eş olmaz
 KOROĞLU der, hatırcığım sorulmaz
 (Orada) murâda erilmeyince

(Bu şiirin de başı yoktur)

6

İnmiş de dökülmüş çevre yanına
 Turâbı, kayası, taşı dağların
 Külünklenür gider bir âh eylesem
 Artar yüreğinin cûşu dağların

Tâ Kalûbelâ'dan yapılmış bünyât
 Bülbülüm, gülşende eylerim feryât
 Bir Mecnun gelmiştir, bir dahi Ferhât
 Şimdi ben olmuşum eşi dağların.

Kimseler göremez, sarptır yolları
 Sedâ vermez sanki söyler dilleri
 Yağar yağmurları, eser yelleri.
 Tükenmez boranı, kışı dağların.

Mert olan yiğitler gediğin bekler
 Söylemez sırrını, kalbinde saklar
 Harâmisi çöktür, yolcusun saklar
 Serilüben yatur leşi dağların.

Ulu dağlar aşk elinden mest gibi
 Mecnun'da divâne derdi üst gibi
 KOROĞLU der, sanki Mecnun dost gibi
 Revân olup akar yaşı dağların.

7

Ey melek simalı, ey melek donlum,
 Söyle benim nemden firar eyledin
 Kaşları kemanım, gözleri kanlım
 Gör kendi kendine zarar eyledin

Şerbettir sözlerin, sükkerdir sözün
 Cihan şahlığına azm eder gözün
 Kaldırıp nikabın gösterme yüzün
 Cümle halkı bana ağyar eyledin

Adaletin şol cihana yürüsün
 Gökte uçan meleklerin birisin
 Bir adalet eyle hükmün yürüsün
 Kendini hâblara serdâr eyledin

Garip âşıklara bu mudur elin
 Nice sevmeyeyim, tathıdır dilin
 Aşkın divanında ben gedâ kulun
 Kâkülün teline berdar eyledin

Tig-i hicrin ile bağrımı deldin
 Ne inkâr edersin aklımı aldın
 KOROĞLU kulunu ferdâya saldın
 Vardın yadlar ile karar eyledin.

8

Gaziler inanıp sırrın açmağa
 Hakikathı dostu gerek yiğidin
 Yoluna baş verip serden geçmeğe
 Bir gözleri mesti gerek yiğidin

Uymak gerek doğru yola gidene
 Sıtk ile tuz ekme hakkın güdene
 Dâim kendisine kemlik edene
 Eyliğine kasdi gerek yiğidin

El sözüyle kasavete dalmayıp
 Meydanda hasmından geri kalmayıp
 Her kanda giderse gafil olmayıp
 Kılıcında desti gerek yiğidin

.....
 Hak'tan emrolunca seyreder arşı
 Cihan içre dosta düşmana karşı
 Eğni, başı, üstü gerek yığidin

KOROĞLU der, düşman görücek koçak
 Karşı varıp sinesine eyler çâk
 Altında arap at, ardında köçek
 Arkasında postu gerek yığidin

9

Kime söyleyeyim ben de derdimi
 Hûn ettin bağrımı yıktın rüzigâr
 Tebdil ettin mekânımı, yurdumu
 Beni tondan tona attın rüzigâr.

Ölür oldum, benim kabrim kazıla
 Tarih olur bu sözlerim yazıla
 Gönlüm aldığma iki göz ile
 Bana bir göz ile baktın rüzigâr.

Hercâyi olduğun sen de bilirdin
 Çeşmim kanlı yaşlar ile doldurdun
 Niceleri şâdeyleyip güldürdün
 Benim hatırcığım yıktın rüzigâr.

Derdini çekmeğe gayet ustayım
 Dertli oldum şimdi gayet mestayım
 Bîçareyim, zayıf kaldım, hastayım
 Hiç bilmezem bana nettin rüzigâr

KOROĞLU çekmede dert ile kahrı
 Bu dünya fânidir, ölüm âhırı

.....
 Döktün bentlerimi yıktın rüzigâr.²²

10

Elim ermezse bir yâre
 Akar, gözüüm yaşı çağlar
 Geleceğin söyleşelim
 Geldi geçti, geçen çağlar

Medh eder bülbüller seni
 Sensin ömrümün gülşeni
 Gör aşkın ne etti beni
 Mürde sanur gören sağlar

22 Bu dokuz manzume F.A. Tansel'den alındı (Ülkü).

Gör mürgün hengâmesini
 Okur yazar nâmesini
 Geydi yeşil câmesini
 Gülüstana döndü dağlar
 İrfanın seşildiğine
 Mey koyup içildiğine
 Goncanın saçıldığına
 Bülbüller ah edip ağlar
 Gönül yâre çatmak ister
 Sarluban yatmak ister
 KOROĞLU seyr etmek ister
 Donandı bahçeler, bağlar ²³

11

Sunulsun piyâle beyler
 Dağlar donandı donandı
 Açılmış kırmızı güller
 Bağlar donandı donandı
 Gelin isteyelim Hak'tan
 Muradımız vere yoktan
 Ferman geldi âli tak'tan
 Gemi donandı donandı
 Nesne yok âdem halinde
 Keramet vardır dilinde
 Hastalar kaldı salında
 Sağlar donandı donandı
 Bindiler de atlandılar
 Koç yiğide katlandılar
 Gazaya niyetlendiler
 Haymat donandı donandı ²⁴
 KOROĞLU yazısın yazar
 Aşkın kitabını çezer
 Nice bir gurbette gezer
 Gönül zahmana özendi.

12

Behey ala gözlü dilber
 Benim aklım yerindedir
 Ben severim, sen kaçarsın
 Senin iman terkindedir

²³ Bu şiir hem Bursa yazmasında hem de Ali Ufkî mecmuasında vardır. İkinci kaynak daha doğrudur.

²⁴ Haymat: Arapça çadır demek olan "hayme"nin çoğulu. Doğrusu hayamât.

Karşımızda karlı dağlar
Bağban sözü olur bağlar
Benim gönlüm şimdi beyler
Doğru menzil sürendedir

Kaşların kurulu yaydır
Cemâlin bedr olmuş aydır
Bahçeye girmek kolaydır
Hesabı gül derendedir

Derviş bellidir tacından
Yol incinmez yük bacından
Gidi rakibin ucundan
Gariip baykuş virandadır

KOROĞLU eydür, öğdüğüm
Yavru hayalin koğduğum
Suç sende değil sevdiğim
Sana gönül verendedir.

13

Söz tutup uludan dinleyin öğüt
Edepli erkânından belli olur
Mertliğin bildirir cilasın yiğit
Gönülceği alçak, ağa yoll-olur

Fidanı boy verir her bir yurtların
Şikârı mı eksik olur kurtların
Cenk yüzünde kelle kesen mertlerin
Sırtı kaplan postu, başı tell-olur

Sözünde yanlır geri kalanlar
Tevekküli Hak'tır devlet bulanlar
Hele sofrasında koçak olanlar
Kılıcı salmakta bek elli olur

Gazilik edenin kanlıdır gözü
Yarar olanların yerderdir yüzü
Hatır yıkmakta nâ-merdin sözü
Koç yiğitler dâim tatlı dill-olur

İzzette oturur merdim olanlar
Derunun söyler yüzü günlenler
KOROĞLU'nun gönülceğin alanlar
Servi boylu güzel, ince bell-olur

14

Baka melek yavrusu
 Kıya bakarsın şimdiden
 Senin bir derdimendin var
 Oda yakarsın şimdiden

Varıp yanına vardıkça
 Hâk-pâye yüzler sürdükçe
 Elin öpüp yalvardıkça
 Naza başlarsın şimdiden

Boyun servi dahı gibi
 Kokun cennet gülü gibi
 Kızılırmak seli gibi
 Çağlar akarsın şimdiden

Yolcu görse yoldan sapar
 Kâfir görse dine tapar
 Hatır yapan Kâbe yapar
 Hatır yıkarsın şimdiden

KOROĞLU sözün hak deyü
 Hakkın hikmeti çok deyü
 Hiç koçulduğum yok deyü
 İnkâr edersin şimdiden

15

Gönül verdim bir hercai zalime
 Kendiceğin benden sakınır oldu
 Rahm eylemez benim şimdi halime
 Bana yadlar gibi bakınır oldu

Bir saat görmezsem aklım bulanır
 Halimi arzetsen küser almır
 Bana karşı yadlar ile salmır
 Sitemden hançerin takmır oldu

Aman hey gamzesi celladım aman
 Korkar oldum seni gördüğüm zaman
 Kirpiğin ok etmiş, kaşları keman
 Her attıkça bana dokunur oldu

Billâhi meleğim severim seni
 İnsaf oldu yeter ağlattın beni
 Bir gonca gül gibi kokmağa seni
KOROĞLU eydür, can çekinir oldu

16

Kasavet askeri geldi üstüme
Gussa yaylasıdır bu gün konağım
Cevr-ü cefâ yapışmıştır destime
Hicran evindedir yerim, yatağım

Rüyamda da dört köşeyi yoklarım
Bildirmezim halka sırrım, saklarım
Dert günü viranda baykuş beklerim
Tenha yer oldu mekânım, durağım

Ol kerime doğru tuttum özümü
Yürektedir, kimse bilmez ağrımı
Firkat nârı yakıp gider bağrımı
Günden güne artmaktadır firağım

Elem tarlasında ekildim, bittim
Aşiret illerin terk edip gittim
Ferah sahrasına bu gün göç ettim
Gam yurduna doğru gitti otağım

KOROÇLU der, sehpa görsem sunarım
Bir hakiki aşka düştüm yanarım
Pervâne-veş aşk şem'ine yanarım
Gönlümüz açıldı, yandı چراğım

17

Ağalar bir güzel gördüm
Oldum deli divane ben
Gayet ile müştak oldum
Bir güzel melek cana ben

Böyle bilsem sevmez idim
Gussasına yanmaz idim
Çarha böyle demez idim
Sana geldim amana ben

Kul oldum göğsün ağına
Sarsam sînemin dağına
Rakip girmeden bağına
Gülün derem zamana ben

KOROÇLU şaşma yolundan
Koçan olmaz yar belinden
Hercayi güzel elinden
Kul oldum bir han'a ben

18

Mevlâ'yı seversen kaçma kulundan
Gel benim sevgili yârim İbrahim
Ben senin uğruna geçmişim candan
Âlemde devletim, varım İbrahim

Meddahımm, dayim medhin eylerim
Yüzün görsem deli gönlüm eğlerim
Sen dururken rızk-u malı neyerim
Yalancı dünyada varım İbrahim

Bir dertli bülbülüm, kondum dahna
Câhice nazar kıl şu ben kuluna
Mansur gibi asılayım teline
Kâkülün telleri dârim, İbrahim

Yezit engel tuzağına tutuldum
Yusuf gibi mezat olup satıldım
Aşkın ile mancımaktan atıldım
Gel, beni yandırma, nârım İbrahim

KOROĞLU, gönlümü Hakk'a bağlarım
Can-u cismim hicr oduna dağlarım
Bülbül gibi âh eyleyip ağlarım
Gülşen içre gülizarım İbrahim

19

Her kaçan seyrana çıksam karşıma Ali'm gelir
Sağım soluma baksam lebleri bahm gelir
Çok şükür olsun Hüdâ'ma, bendesin terk eylemez
Ol adının körlüğün benleri lâlim gelir

İbrahim, seninle sürelim bir dem safa
Süleyman eşimiz olsun, bir de Mustafa
Yusuf'um mürüvvet kâmdır, eylemez cevri-ü cefa
Bin naz ile aklın alır, sevdiğim Selim gelir

Aklımız almak için geldi bir yüzü güneş
Şöyle bir merdüm zadedir Salih gayet yavaş
Adbi 'nin cevri çoktur, götürmez dağ taş
Bendesin bendetmek için Zülfikar zalim gelir

Kurban olayım Halil'in gözüne vü kaşma
Mehemmed'im nevrestedir, henüz girmiş yaşma
KOROĞLU kendin şaşırma, devşir aklın başma
Bu dünya bâki değildir, âkıbet ölüm gelir²⁵

25 Bu şiir bir divandır. Dört Fâilâtün ile söylenir. Bu şekil, saz şairlerinin divan şiirini taklit yolunda kendi buluşlarıdır. Makale içinde verilen "Feryat-nâme" de bir divandır.